

KİMYA | 1975 **MÜHENDİSLİĞİ | EKİM**

YOĞUNLAŞAN
BASKI, KİYİMLAR VE

SAMSUN

**KARADENİZ BAKIR
OLAYININ İÇYÜZÜ**

POLİESTER - PLASTİK KAPLARI ÇAĞI...!

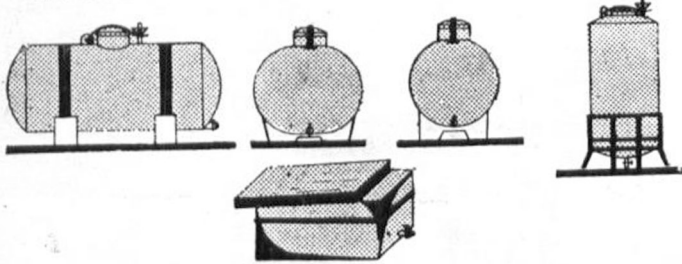
Çeşitli ölçü şekil ve tonajlarda.

Depolama, nakliye anbalaj ve çok değişik gayelere hizmet için HACİMLİ POLİETİLEN - POLİESTER KAPLARINI SUNAR.

POLİESTER-PLASTİK KAPLARIMIZ SAĞLAM, SIHHİ VE İKTİSADİDİR. UZUN ÖMÜRLÜDÜR. PASLANMAZ, BAKIM İSTEMEZ, ÇÜRÜMEZ. İci parlak kolay temizlenir.

SU DEPOLARI: İleri memleketlerde paslanmaz malzemeden olması kanunî hükmüdür. (Yakında Türkiye'de de olacaktır).

3 - 5 ayda bakım ve 3 - 5 yılda çürüyen saç deponun yerine yeni depo masrafı ve muhtelif ısıntılarına maruz kalmak istemiyor ve kullandığınız su yönünden sağlığınız emniyette olsun istiyorsanız MUTLAKA EN SAĞLAMI, EMNİYETLİSİ VE UZUN ÖMÜRLÜSÜ OLAN POLİESTER-POLİETİLENDEN MAMUL DEPOLARIMIZI TERCİH EDİNİZ.

Siyah saç depolarında daima bulunan pas ve pislik sıhhatinizi zedeleyer.

İLK ALIŞTA ŞİMDİ FAZLA BİR FİYAT FARKI DA YOKTUR. Bakımının masrafsız ve çok uzun ömürlü olması sebebiyle kısa zamanda iktisadî üstünlüğünü kazanır.

POLİETİLEN-POLİESTER kaplarımız gıda sanayiinde, süt ve mameullerinin, içki, et, balık, zeytin, meyve ve sebzelerin toplanması, taşınması ve depolanmasında.

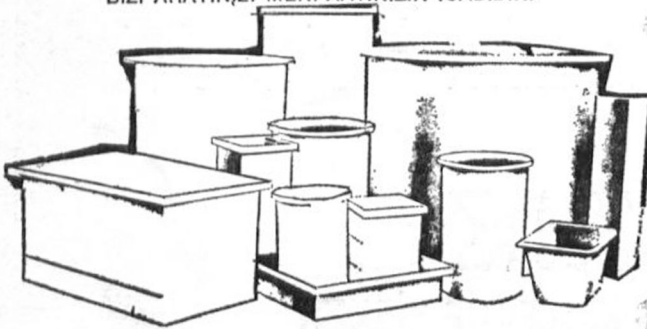
TEKSTİL SANAYİİNDE: İplik kovaları, masura kutuları sabit ve tekerlekli nakliye sandıkları, Konfeksiyon kutuları.

KİMYA SANAYİİNDE: En kesif asitlerin dahi depolanıp taşınması için POLİETİLEN-POLİESTER kaplarımız kullanışlıdır.

SERAMİK, KONSERVE, SUCUK - PASTIRMA ve benzer diğer imalatlarda Vagonet-Araba-Tekne ve siloları.

300-1500 mm. çapında asite mukavim ve su nakli için borular 30-70.000 litrelik depolar.

BİZİ ARAYINIZ. MENFAATİNİZİN İCABIDIR.

DiĞER MAMULLERİMİZ:

Poliester şeffaf ve renkli levhalar, Poliester Sandallar - Sür'at tekneleri, Poliester banyo küvetleri, duş tekneleri, eviyeler, kaplama (izolasyon) ve özel işleri.

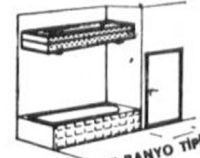
PASLI SAÇ DEPODAKİ
SUYUN İÇRENÇ HALİ

ÇATI TİPİ HERMETİK KAPAKLI

TERAS VE BALKON TİPİ

MUTFAK VE BANYO TİPİ

Polietlen ve poliesterden Su deposu olan, Çamaşırdı ve banyoda Kalmaz yayan.

MÜRACAAT:
POLSAN

POLSAN, Şevket Çambol Gebze
CER Adı Kom. Şti. İstanbul
ÇAMBOL İnş. Malz. Kadıköy
YEĞENLER Ankara
TALU Kol. Şti. İzmir
MUAMMER GÜNGÖR Adana

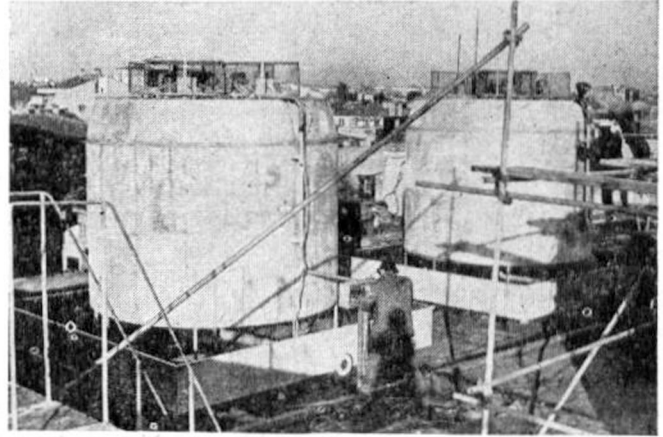
Tel. 160
499124
365273
Tel. 110915 - 113367
61426
11074

TÜRK EKONOMİSİNE KATKIMIZ

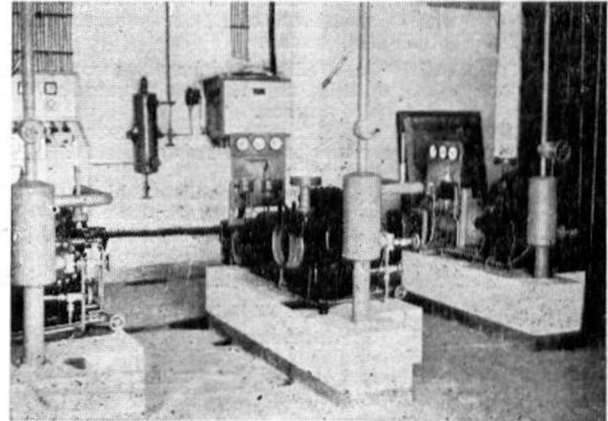
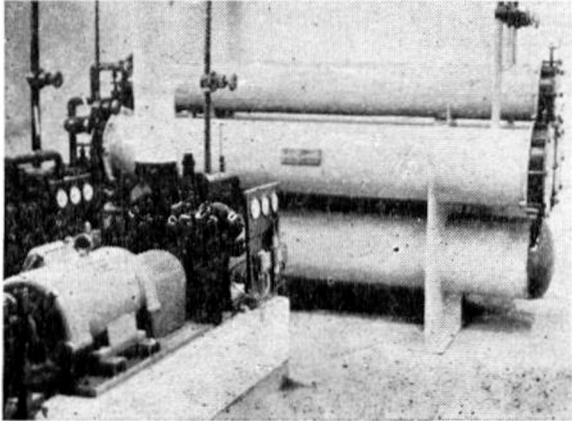
KOMPLE SANAYİ SOĞUTMA TESİSLERİ...

DİZAYN
İMALÂT ve
MONTAJ da

İHTİSAS • KALİTE • TECRÜBE

EMAK®

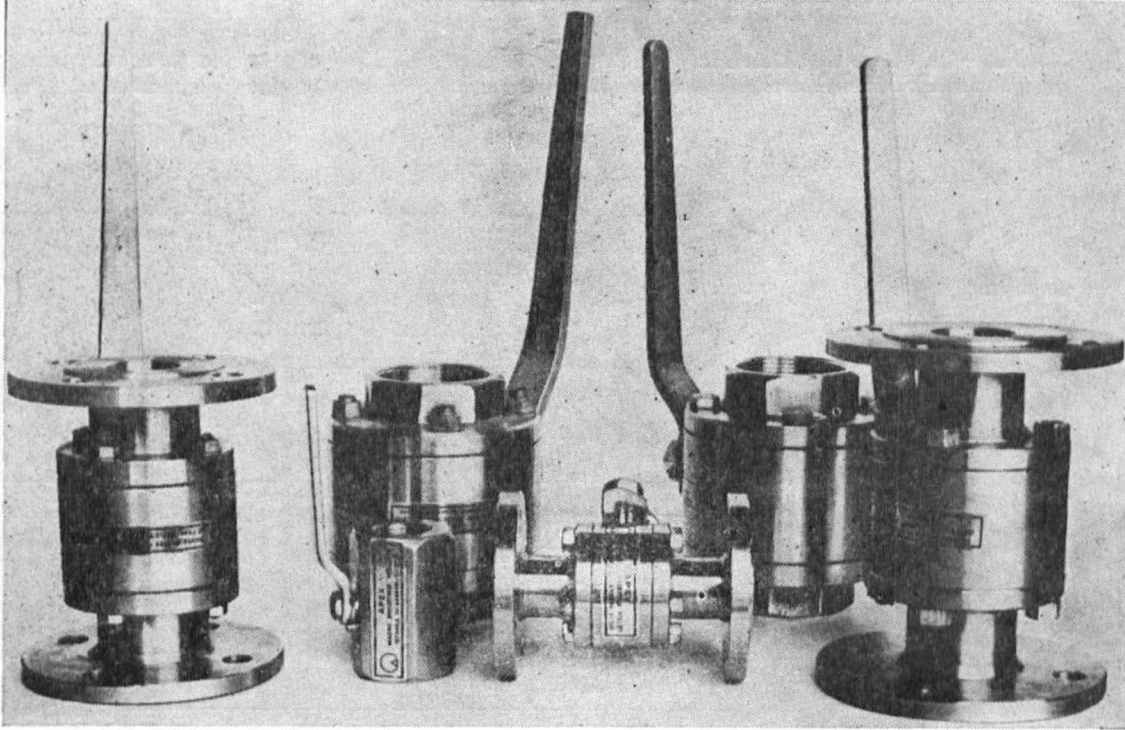
MÜHENDİSLİK KOLLEKTİF ŞİRKETİ

ODAK AJANS

TEL. : 45 54 83 - 49 93 65

MERKEZ : İlk Belediye Cad. 8. Tünel KARAKÖY - İSTANBUL

FABRİKA : PAŞAÇAYIRI MEVKİİ CEBECİ YOLU KÜÇÜKKÖY

KÜRESEL VANALAR CEK VALFLER

- ★ AVRUPA KALİTESİNDEN ÜSTÜN
- ★ EMSALLERİNDEN UCUZ
- ★ BOL YEDEK PARÇA

GARANTİLİDİR

Bakım servisimiz emrinizdedir
Fazla bilgi için broşür isteyiniz

APEX Makine Endüstrisi Koll.Şti.

Tepebaşı Tarhan han 99/3 İST. Tel. 44 99 49 / 64 23 35

fatih reklam

TEFLON® Du Pont's registered trademark ®

TEFLON

MAMULLER İLE KESİN ÇÖZÜM

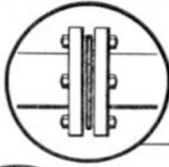
Yüksek termal dayanım. + 270°C
En soğukta bile kırılğan değil. -250°C
En kaygan malzeme.
Yüzeyine hiçbirşey yapışmaz.
En iyi kimyasal dayanım.
Hava şartlarına mutlak direnç.
Yüksek dielektrik dayanımı.

Salmastralar

Fleksibl Hortumlar

Contalar ve Genleşme Körükleri

Levha, Takoz, Çubuk, Boru, Bant

Özel Parçalar

Elektrik ve Elektronik Sanayii için Komponentler

Adres: Necatibey Caddesi Karanlık Fırın Sok. 5/1
KARAKÖY-İSTANBUL

Telg. : FENKARA-İSTANBUL
Tel : 49 41 71 - 44 70 44

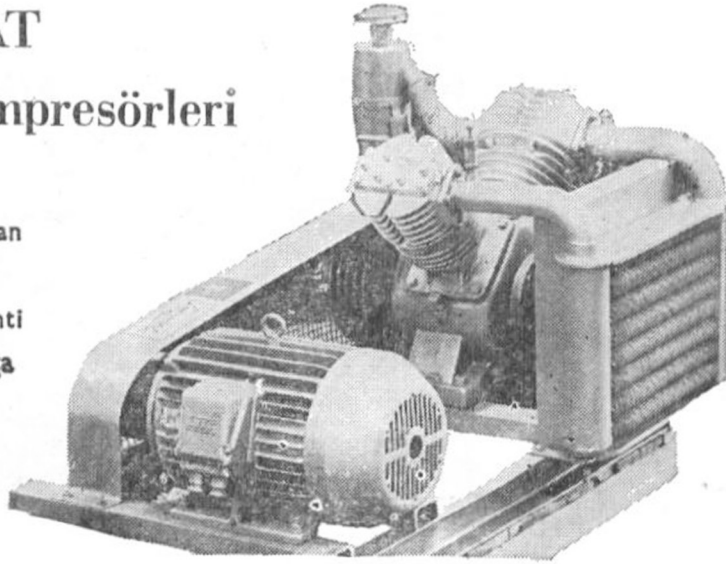

MAKSAS

Makina Sanayii A.Ş.

SANAYİ TİPİ - HAVA SOĞUTMALI LUPAMAT hava kompresörleri

- * Yüksek Randıman
- * Uzun Ömür
- * Güvenilir Garanti
- * Bol Yedek Parça
- * Üstün Kalite

LKŞ 82 / 740

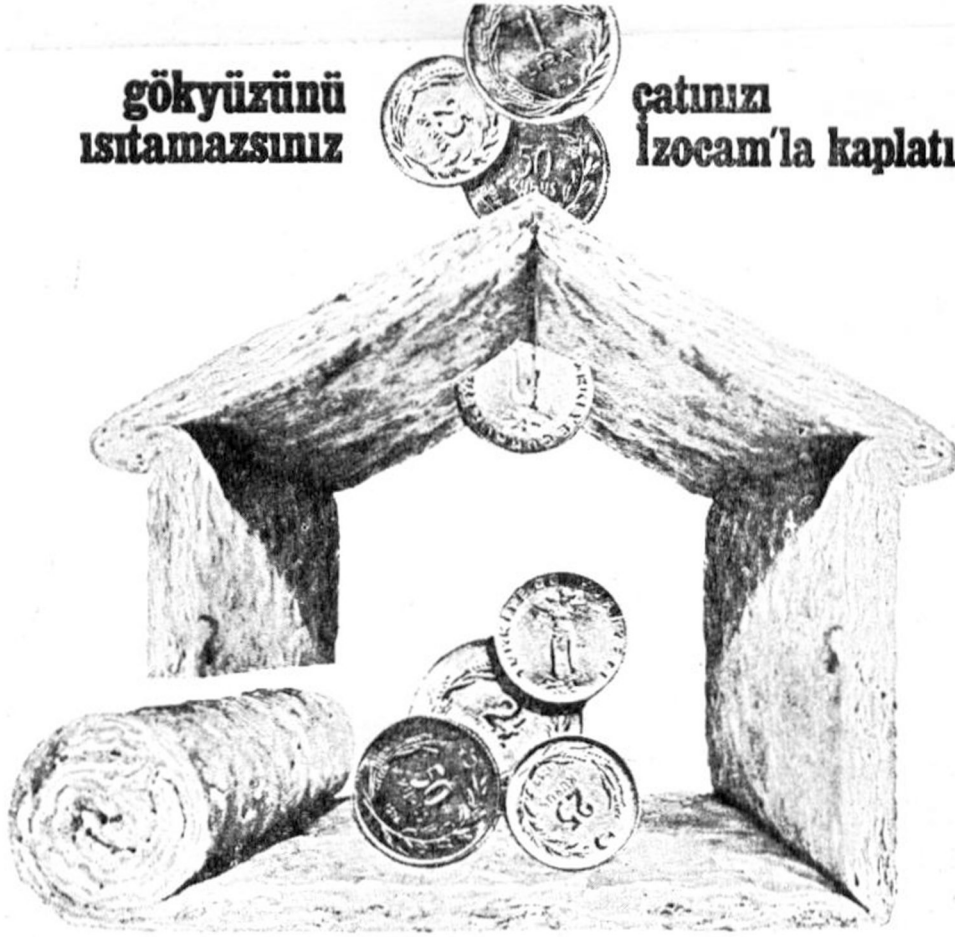
TEKNİK ÖZELLİKLER

	LUPAMAT LKŞ 81/770	LUPAMAT LKŞ 82/740
Kompresör Tipi	TEK	İKİ
Kademe sayısı	2	2
Silindir sayısı	2x160	1x160
1. Kademe silindir çapı mm	—	1x90
2. » » » mm	80	80
Strok mm	1500	1500
Nominal devir sayısı d/dak	3,5	12
Azami çalışma basıncı kg/cm ²	4,8	2,4
Emiş hacmi (deplasman) m ³ dak	30	23
Motor gücü BG		

FAB: YENİ BORNOVA YOLU No: 8 İZMİR BORNOVA - TEL: 61287
SATIŞ MERKEZİ: CUMHURİYET BULV. No: 88 - İZMİR TEL: 37793

**gökyüzünü
ısıtamazsınız**

**çatınızı
İzocam'la kaplatınız**

İZOCAM TASARRUFTUR...

Dünyanın en ileri sistemiyle (Saint - Gobain TEL Prosedesi) yurdumuzda üretilen İzocam, konut çatılarından sınaî yapılara kadar kullanıldığı her alanda olağanüstü tasarruf sağlar.

İzocam kullanıldığı takdirde daha küçük satırlı kalorifer kazanı, daha az sayıda radyatör dilimi, daha küçük boyutlarda pompa ve boru yeterli olur. Bu suretle yapının inşaat masrafı azalır.

Ayrıca İzocam için ödenecek fark 1-2 yılda kendisini öder. İzocamın her türlü çatıda ve

kalorifer tesisatında kullanılmasıyla gittikçe pahalılaşan yakıt sarfiyatı azalır ve bir türlü ısınmayan en üst katlar kolaylıkla ısınır, size de "SAĞOLASIN İZOCAM" dedirtir.

İzocamla korunan yapı sağlıklı, ekonomik ve komşu anlaşmazlıklarına yer bırakmayan bir yapı olur.

Bütün ısı ve gürültü problemlerinizde bizi hatırlayınız.

 İZOCAM®
Kesin tecrit, büyük tasarruf, tam konfor.

TEKNİK DANIŞMA BÜROLARIMIZ ÜCRETSİZ EMRİNİZDEDİR:

İstanbul	Ankara	İzmir	Bursa	Trabzon	Adana	İskenderun
49 84 51	17 46 16	34 85 9	12 47 0	23 98	12 82 3	22 56
45 35 68						

Türkiye Yağ ve Mamulâtı A.Ş. İZMİR
Sermayesi 40.000.000 TL.
Kuruluşu 1916

nebatî yağ sanayiinde öncü yıkama maddelerinde lider

Yıkama maddeleri ürünlerimiz:

TURSİL oksijenli, perboratlı sabun tozu
PERSİL toz deterjan
PRİL sıvı bulaşık deterjanı
APRİN köpüğü ayarlı yıkama maddesi

SAPTENOL özel yıkama maddesi
OZONEX özel ağartma maddesi
SAKARYA sabun
YEŞİLİRMAK sabun

Nebatî yağ ürünlerimiz:

UFA yemeklik margarin
TURYAĞ gıda sanayii özel margarini
AYÇİÇEK rafine, vintelize ayçiçek yağı
TURAN rafine pamuk yağı

yarım asrı aşan tecrübe ve dev uzman kadromuzla emrinizdeyiz

TURYAĞ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ: ŞAİR EŞREF BULVARI NO. 48 KAT. 4-5 TUZCUOĞLU İŞ HANI / İZMİR
TELEFON : 44230 TELEKS (52383 tizm tr)

FABRİKA: ANADOLU CADDESİ 84 TURAN İZMİR-TELEFON: 19200 TELEKS (52396 tfab tr)

İÇ ANADOLU BÖLGESİ SATIŞ MÜDÜRLÜĞÜ: PLEVNE CADDESİ BAŞŞEHİR SOKAK 40 KONSERVATUAR ANKARA-TELEFON: 192492-194649-194793 TELEKS (42366 tank tr)

MARMARA BÖLGESİ SATIŞ MÜDÜRLÜĞÜ: MECLİSİ MEBUSAN CADDESİ 41-43 KAT: 2 FİNDIKLI İSTANBUL-TELEFON: 452140-452141-441428 TELEKS (22663 tist tr)

EGE BÖLGESİ SATIŞ MÜDÜRLÜĞÜ: GAZİ BULVARI 31 İZMİR-TELEFON: 22462-39913

GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ SATIŞ MÜDÜRLÜĞÜ: KURTULUŞ CADDESİ 376 ADANA

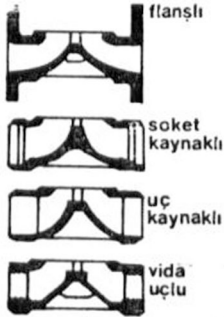
KULLANILDIĞI YERLER:

Kimyevi madde,
Sentetik Kaucuk,
Kağıt ve Selüloz
Alkol,
Tekstil,
Maden
tesislerinde
Özellikle
korrozif
sıvı,
gaz,
basıncılı hava
çözümlü ve taneli
ortamlar için

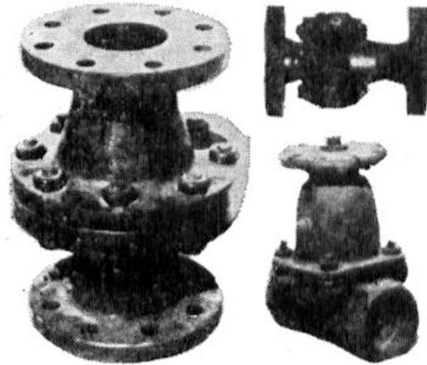
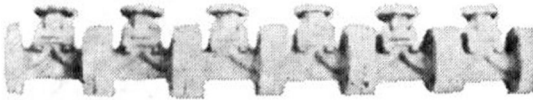
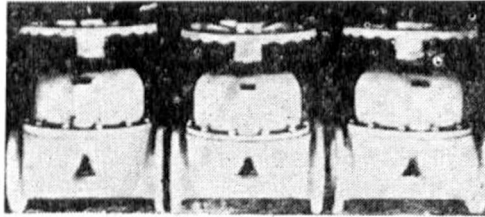
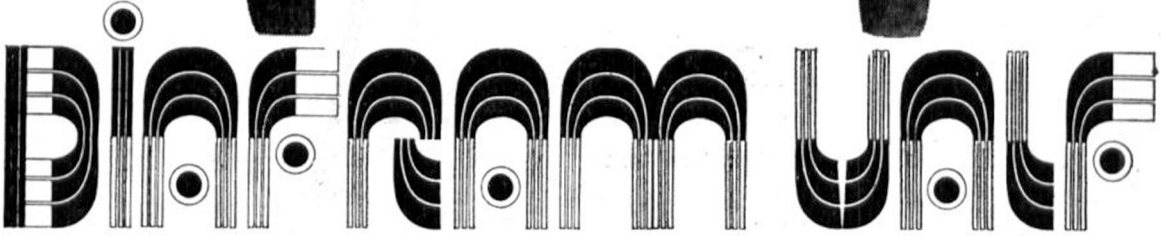
TEKNİK BİLGİ:

Mekanik kısımların
akan ortam ile
teması yoktur
Akışkanlar
valften dışarı sızamazlar
Her iki yönde
akışa uygundur.
Akış tekniğine uygun
düzgün akım sağlar
Basınç kaybı düşüktür
Sıkı kapama vardır
Gıda ve benzeri tesislerde
tat ve rengi bozamaz,
Salmastra kullanmak gerekmez.

DÜZ GEÇİŞLİ GÖVDELER

KÖŞE TİPİ GÖVDELER

ÇÖZÜM GETİRİLEN PROBLEMLER:

PASLANMA
AŞINMA
TIKANMA
BULAŞMA VEYA KARIŞMA
GAZLA KULLANMA

MALZEME:

ÇELİK DÖKÜM
PASLANMAZ ÇELİK
BRONZ
ALÜMİNYUM
DEMİR DÖKÜM

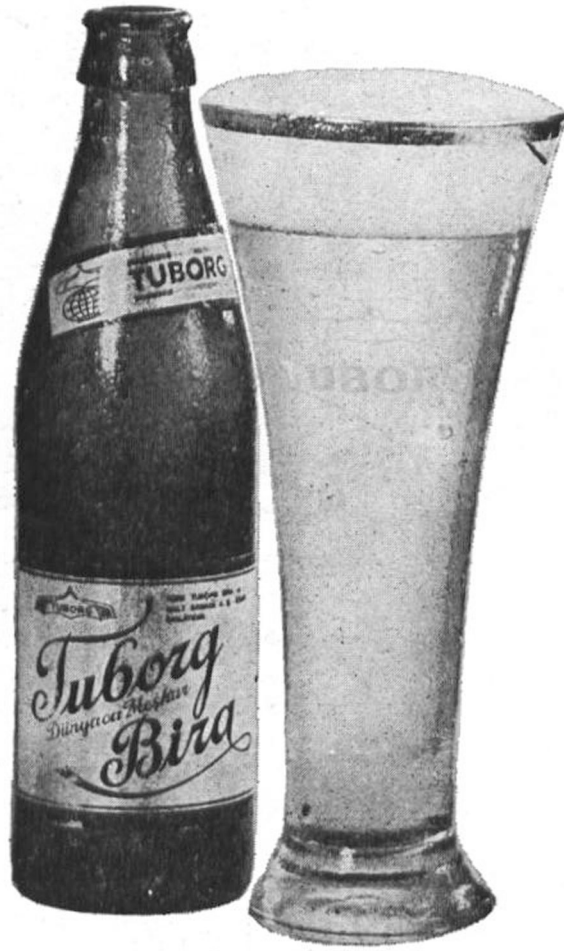
FABRİKA:

CEBECİ YOLU POLİGON CAD. 76.
KÜÇÜKKÖY - İST.
21 64 62
TELG. : ERGAT VALVE İST.

BÜRO:

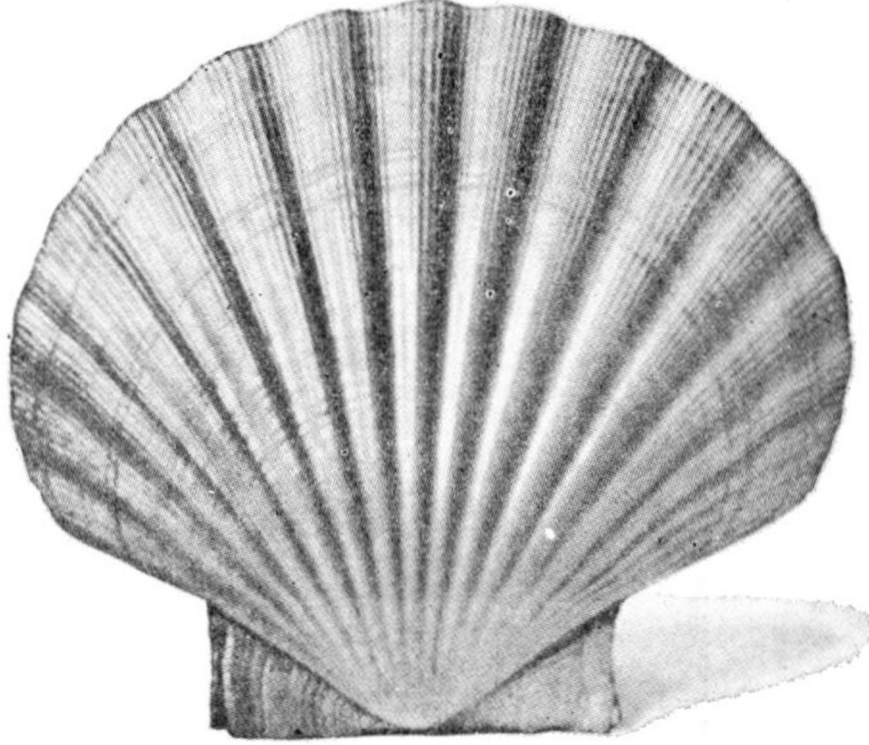
OMER ABED HAN 419
KARAKÖY - İST.
44 90 28 - 45 95 14
PK. : 1149 - KARAKÖY - İST.

**Yüzyıldan beri
degismeyen
lezzet...**

TUBORG

Shell Kimya kabuğunun içinde değil değişen dünyanın içinde

Dünyamız büyük bir hızla değişiyor.
Yeni sorunlar
yeni çözüm yolları gerektiriyor.
İhtiyaçlarımızın nitelik ve niceliği
yeni araştırmalar
yeni buluşlar gerektiriyor.
Değişen dünyanın içinde
Shell Kimya olarak
biz de değişiyoruz.

Sürekli olarak
kendi alanımızdaki sorunlara
çözüm yolları arıyoruz.
Araştırıyoruz.
İhtiyacı duyulan
yeni ürünler geliştiriyoruz.
İçinde yaşadığımız dünyaya
bizim de bir katkımız olsun diye.
Ve sizlere bir hizmetimiz.

Yarına güvenle bakmak gerek.

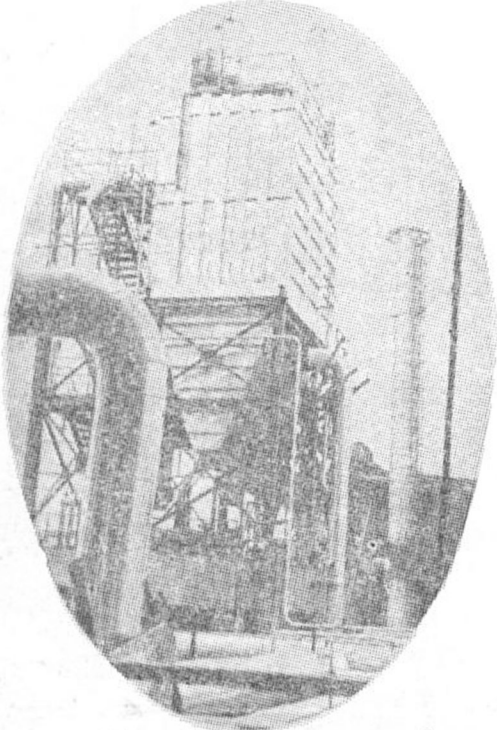
Shell Kimya

GEMONT

genel montaj ve
izolasyon koll. şti

Müh: RECAİ DAVRAN ve Ort.

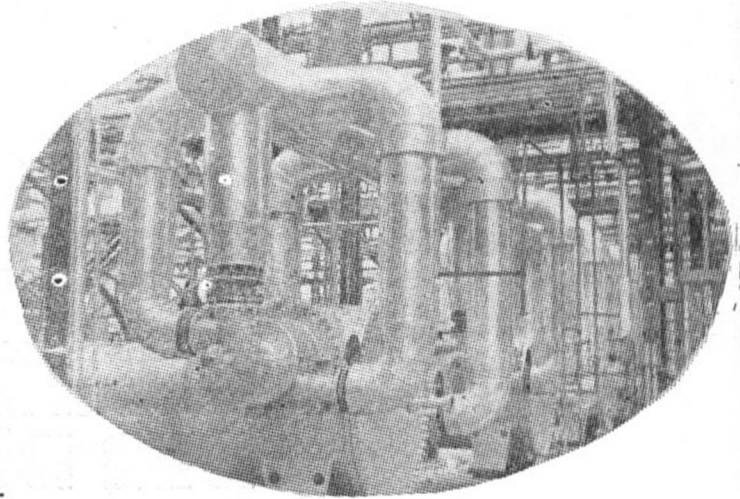

**İZOLASYON TEKİNİĞİNİ
TÜRKİYE'YE KAZANDIRAN
GRUP OLARAK
EMRİNİZDEYİZ..**

- * SAÇ KAPLI ISI İZOLASYONLARI**
- * SOĞUK DEPO ve RUTUBET İZOLASYONLARI**
- * ASMA TAVANLAR, SANDVIÇ SİSTEM İZOLELİ ÇATILAR**

REFERANSLARIMIZ:

- 1- PETKİM Sentetik Kauçuk
ve Karbon Siyahı Fb. ları
50.000 m² izole sathı
- 2- İSKENDERUN DEMİR ÇELİK
TESİSLERİ
60.000 m² izole sathı
- 3- ALEMDAR Kimya Fb. ları
PENDİK-İst.
- 4- KİMSAN A.Ş. Fb. ları-İZMİT
- 5- MİNTAX Deterjan Fb. ları
- 6- ANADOLU Çimento Fb. ları-KARTAL

Adres: Şişhane, Okçumusa Cad. No.2 Kat 6 Tezgöl han-İSTANBUL

Tel: 44 42 10 — Telg: İZOMONT-İSTANBUL

**daha yüzlerce
boya çeşidi ile**

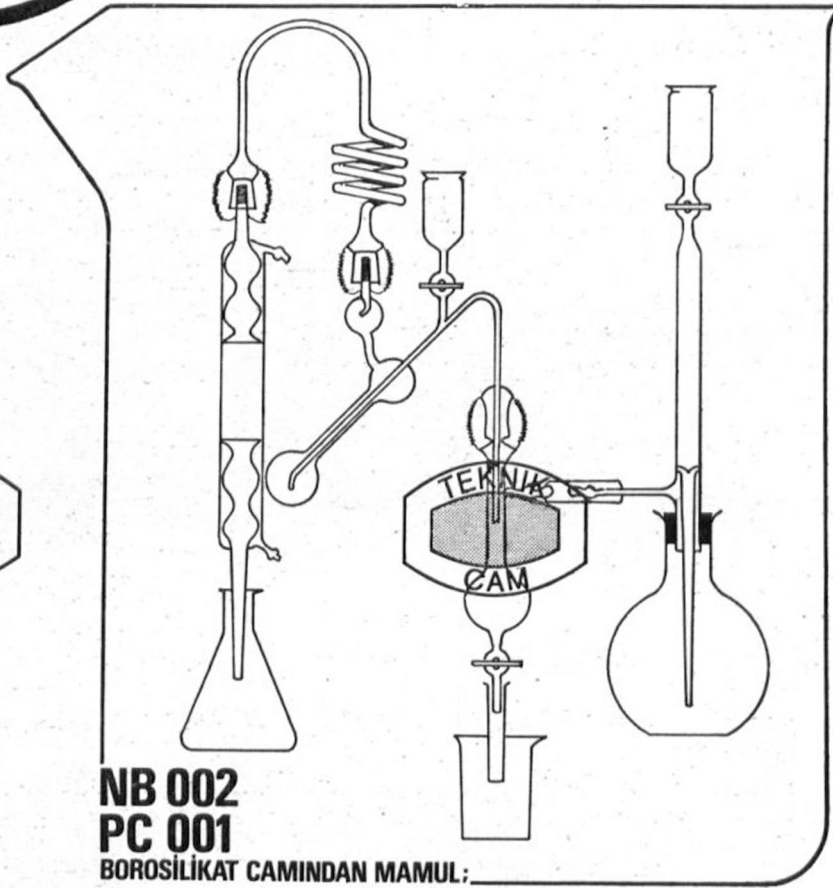
**SİZLERE
Daha
RENKLİ
BİR DÜNYA
YARATIYOR**

LABORATUVAR ÇALIŞMALARINIZDA

Teknikcam®

CAM LABORATUVAR MALZEMELERİ

NB 002
PC 001

BOROSİLİKAT CAMINDAN MAMUL:

- Uluslararası standartlara uygunluğu,
- Yüksek derecede ısıya ve anı ısı değişikliklerine dayanıklılığı,
- Mekanik, kimyasal ve termal özellikleri
- Kalibre ve rodaj hassasiyeti ile

GENEL, VOLUMETRİK, MİKRO-BİYOLOJİK, KİMYASAL, ANALİTİK
VE APARATLA çalışmalarda *Teknikcam*® CAM LABORATUVAR MALZEMELERİ

Genel Satıcı: *Paşabahçe*® TİC. LTD. ŞTİ.

İstiklal Cad. 314 - Beyoğlu - İSTANBUL Tel. : 49 95 51 - 49 72 84

Toptan Satışlar : ANKARA 11 51 39 - 11 24 36 İZMİR 34 619 ADANA 12 293 TRABZON 1627

Perakende Satışlar: *Paşabahçe*® Satış Mağazaları.

TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.

Paşabahçe® . *Çayırava*® . *Topkapı*® . *Teknikcam*® . *CAMELYAF*®

camda önder

işiniz bu konulardan biri (veya bir başkası) ile ilgili ise

size, işinizle ilgili bütün teknik problemlerinizde yardımcı olabiliriz. çalışmalarımız, araştırmalarımız ve elde ettiğimiz teknik bilgilerden yararlanmak için bize danışınız.

Türk - Henkel

TÜRK - HENKEL KİMYEVİ MADDELER SANAYİİ ve TİCARET LTD. ŞTİ.

PK. 90 osmanbey - İstanbul

İstanbul büro : 48 41 37 (3 hat)

telex : 22302 th.tr.

fabrika : gebze 177

izmir : 31898

ankara : 11 40 31

adana : 1676

KİMYA MÜHENDİSLİĞİ

**T.M.M.O.B.
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI
ADINA**

Sahibi ve Sorumlu Müdür
İhsan KARABABA

**Kimya Mühendisliği Dergisi
Yayın Kurulu**

Faruk AKTUZLU
Dr. Erdoğan ALPER
Nurcan BAÇ
İzgi BERKMAN
Dr. Ali ÇULFAZ
Dr. Savaş KÜÇÜKYAVUZ
Dr. Cemil OĞUZ

Yönetim Yeri

Ziya Gökalp Cad. No: 22/19
Tel : 25 52 83
Yenişehir - ANKARA

ŞAFAK Matbaacılık Sanayi
Tel : 12 48 68 - ANKARA

Abone Koşulları

Sayısı 10,— TL.
Yıllık 60,— TL.
Öğrenciye (Yıllık) 45,— TL.

● Dergi iki ayda bir yayınlanır.

Yazı Kabul Koşulları

- Dergimizde yayınlanmak üzere gönderilecek yazılar daktilo ile iki nüsha olarak yazılmalı ve şekiller parlak kâğıda net ve temiz olarak çizilmelidir.
- Yazı dili arı olmalıdır. Yayın kurulu yazı üzerinde gerekli düzeltmeleri yapmaya yetkilidir.
- Yayınlanan yazılardaki düşünce ve görüşler yazarın sorumluluğundadır, Kimya Mühendisleri Odasını ve Dergiyi bağlamaz. İlanlardan Dergi sorumlu değildir.
- Dergimizdeki yazılar kaynak gösterilerek aktarılabilir.
- Her dergi sayfası için telif yazılarda 80 TL. çevirilerde 60 TL. ödenir.

İlan - Reklam Tarifesi

Arka kapak iki renk 1600,— TL.
Arka kapak tek renk 1200,— TL.
Ön iç kapak tek renk 1200,— TL.
Arka iç kapak tek renk . . . 1000,— TL.

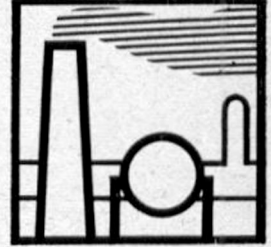
İç sayfalar :

Tam sayfa tek renk 800,— TL.
Yarım sayfa tek renk 800,— TL.
Her sayfadaki ek renk için . 400,— TL.
fark alınır.

KİMYA MÜHENDİSLİĞİ

T.M.M.O.B. KİMYA MÜH. LERİ ODASI YAYIN ORGANI
ENDÜSTRİYEL—EKONOMİK—TEKNİK

TURKISH CHEMICAL ENGINEERING REVIEW
INDUSTRIAL, ECONOMICAL AND TECHNICAL TOPICS

YIL : 14

CİLT : 8

SAYI 73

EKİM 1975

İÇİNDEKİLER

SAMSUN KARADENİZ BAKIR OLAYININ İÇYÜZÜ	3
İŞSİZLİK SORUNU ve BİR ÇAĞRI	12
ENZİM TEKNOLOJİSİ VE ENZİM MÜHENDİSLİĞİ	13
Prof. Dr. Burhan PEKİN	
ÇİĞ ETİN ENZİMLERLE GEVREKLEŞTİRİLMESİ	23
Y. Prof. Dr. Suntay H. EDİZ	
URANYUM ve TORYUM ve NÜKLEER REAKTÖRLER	30
Burhanettin DOYRANLI	
DOZE EDİCİ BAND TERAZİ SİSTEMLERİ	38
A Selçuk PAKSOY	

YOĞUNLAŞAN BASKI, KIYIMLAR ve SAMSUN KARADENİZ BAKIR OLAYININ İÇYÜZÜ

ÜRETİMİ ETKİLEYİCİ KIYIM VE BASKILAR GİTTİKÇE YAYGINLAŞMAKTADIR

Çalışan kitlelere yönelik anti-demokratik baskılar ve kıyılar her geçen gün daha da yaygınlaştırılmaktadır. Bir yandan sahte törenler, temel atmalarla «Büyük Türkiye»den «her şehirde bir fabrikadan» söz edilirken bir yandan da ortaklar lehine girişimlerle ülke ekonomisi batağa sürüklenmektedir. Dü-rüst, yurtsever kalifiye elemanlar bu gidişe karşı durdukları için işten atıl-makta, oradan oraya sürülmektedirler. Hiç bir kamu işletmesi normal ran-dımanla çalışmamaktadır. Kıyılar basit ve güncel olaylara indirgenmiş, adeta olağanlaştırılmıştır.

Teknik eleman kıyımları önce önemli mevkilerdeki yurtseverlere yönelik ola-rak başlamış, şimdiki durumuyla da işletmelerdeki mühendis, mimar, tek-nisyen, tekniker, kalifiye işçilere kadar giderek yaygınlaşmıştır. Üretimi olum-suz yönden etkileyen ve kamu kuruluşlarını çıkmaza itmekte olan bu kıyılar **MC iktidarının ülke çıkarlarını gözetmediğini açıkça kanıtlamaktadır.** Daha önce başlayan ve bugün de çeşitli biçimlerde sürdürülen İskenderun Demir Çelik'teki, Seydişehir Alüminyum Fabrikalarındaki, Sanayi Bakanlığına bağ-lı kuruluşlardaki kıyılar Zonguldak'ta ve Karadeniz Bakır İşletmelerinde doruğuna ulaşmış, MKE Kırıkkale tesislerinde büyük huzursuzluklar ve kı-yımlar oluşturmuştur. Görülmekte olan, kıyımların her geçen gün daha da yoğunlaştığı, yaygınlaştığıdır.

Karadeniz Bakır İşletmelerindeki olaylar **MC iktidar ve ortaklarının gerçek niteliğini açığa çıkarması** bakımından önemlidir. Çünkü gerçekler halkımı-zın gözünden kaçırılmak istenmekte, kendi iflas faturaları çalışanlara yük-lenmeye çalışılmaktadır. Karadeniz Bakır İşletmeleri Samsun Tesislerinde, DİSK'e bağlı Maden-İş sendikası ile Çağdaş Metal-İş sendikası arasında yet-ki uyumsuzluğu görüntüsüyle başlayan olaylar dizisi sonunda, tesislerdeki 17 mühendisin ve 429 işçinin işine son verilmiş ve üretim durmuştur. Ağustos ayı sonunda Samsun'a giden **TMMOB** ve **TÜTED** temsilcileriyle **Kimya Mü-hendisleri Odası, Maden Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası** temsilcilerinden oluşan bir kurul konuyu, yerinde tüm ayrıntılarıyla incele-miştir. Bu inceleme sonuçlarına derlediğimiz bilgileri de katarak Odamızın hazırladığı bu raporu yayınlamayı bir görev biliyoruz.

KARADENİZ BAKIR İŞLETMELERİ

Karadeniz bölgesi bakırlarını değerlendirmek amacıyla, ayrı yerlerde ku-rulmuş entegre bir tesis olan KBI A.Ş., 28.5.1968 tarihinde kurulmuş ve

23.1.1973 günü işletmeye açılmıştır. Kısa olarak işletme hakkında Murgul'dan elde edilen konsantre ve Küre'den sağlanan bakır cevherlerinin Samsun'daki izabe tesislerinde işlenerek blister bakır elde edildiğini söyleyebiliriz. % 17 Cu tenörlü Murgul konsantresi ile % 6 Cu tenörlü Küre cevheri uygun oranlarda karıştırılıp kurutulduktan sonra curuf yapıcı maddelerle birlikte Flash fırınına beslenmekte, buradan elde edilen mat, konverterde blister bakıra çevrilmektedir. Ayrıca yan ürün olarak büyük miktarda sülfirik asit üretilmesi gerekmektedir.

Şirketin hisse dağılımı şu şekildedir :

Etibank	294.000.000 TL	% 49
T. İş Bankası	68.628.000 TL	% 11,44
T. Sınai Kalkınma B.	23.000.000 TL	% 3,83
T. Vakıflar Bankası	29.257.000 TL	% 4,88
Akbank	10.000.000 TL	% 1,67
Endüstri Holding A.Ş.	13.333.000 TL	% 2,22
Vakıflar Genel Md.	12.000.000 TL	% 2
Maliye Bakanlığı	34.566.000 TL	% 5,76
Şahıslar, Diğer kuruluşlar	115.000.000 TL	% 19,20

Bunlardan Endüstri Holding A.Ş. bir Yapı ve Kredi Bankası Kuruluşudur.

Şirket önce 300 milyon TL. sermaye ile kurulmuş, sonra bu sermaye önce 405 sonra da 609 milyona çıkarılmıştır. Sermaye 609 milyona çıkarılırken Maliye Bakanlığı hissedar bankalara 100 milyon TL vererek hisse senedi çıkartılıp halka satılmasını bildirmiştir. Satılamayan 34.566.000 liralık hisse Maliye Bakanlığı hissesi olarak kalmıştır. Böylece % 49'luk Etibank hissiyle birlikte toplam kamu hissesi % 54,76'ya yükseldiği halde şirket özel sektör statüsünde tutulmuş, bir kamu kuruluşuna çevrilmemiştir. Hazinesin paralarıyla özel sektörcülük oynanmaktadır.

Şirket üst kademede 12 kişilik bir yönetim kurulu ile yönetilmektedir. Yönetim kurulu üyeliklerinin dağılımı şu şekildedir :

Etibank	5 Üye
T. İş Bankası	2 »
T. Sınai Kalkınma B.	1 »
T. Vakıflar Bankası	1 »
Akbank	1 »
Yapı ve Kredi Bankası	1 »
Halk Temsilcisi	1 »

Genel kurullarda seçilen halk temsilcilerinin kişilikleri ilginçtir. Örneğin, Ankara Sanayi Odası eski Başkanı Orhan Işık halk temsilcisi (!) olarak görev almıştır. 26.3.1975'te yapılan son genel kurulda Irmak hükümetinin Maliye Bakanı Prof. Bedri Gürsoy tarafından halk temsilciliğine Faruk Gürler aday gösterileceken son anda vazgeçilerek yerine eski A.P. Balıkesir

Milletvekili Fikret Çavdaroğlu aday gösterilmiştir! MC hükümetinin o sırada kurulmuş olduğu ve 31 Mart'ta da güven oyu aldığı ilgi çekicidir.

Projeye göre Samsun İzabe tesislerinde Murgul ve Küre'den gelen 208.267 ton/yıl konsantre ve 94.300 ton/yıl cevher işlenecek ve yıllık üretim aşağıdaki gibi olacaktır :

Blister Bakır	40.800 ton
Sülfirik Asit	365.000 ton
Pirit Konsantresi	230.000 ton
Bakırlı Pirit	75.000 ton

Bir zamanların genel müdürü Kemal Noyan'ın belirttiğine göre 1971 yılında 40.800 ton blister bakır satması gereken KBİ, Ocak 1973'te işletmeye açılmıştır. AID'den hazine garantisi ile fabrikanın ABD'li firmalara kurdurulması şartıyla 450 milyon TL kredi alınmış, makinalar ve mühendislik hizmetleri McKee Overseas firmasına ısmarlanmıştır. ABD'de yaptırılan bu tip makinalar ilk kez Türkiye'de denenmektedirler! Üstelik McKee firması geciken açılışı çabuklaştırmak için montaj işlemlerini üstünkörü yapmıştır. % 30 tenörlü ithal konsantre ile fabrika işletmeye alınmış, ancak montaj ve imalat hataları yüzünden makinalar sürekli arızalanmış, fabrika çoğu zaman çalışmamıştır. ABD'li firma ise fabrikayı bu duruma terketmiştir. Bu yüzden yılda 40.800 ton bakır üretimi gerekirken, 1973 ve 1974'te 10.006 ve 10.800 olarak toplam 20.806 ton bakır iki yılda üretilmiştir. Öte yandan asit üretimi de aksaklıklar yüzünden hiç gerçekleştirilememiş ve atmosfere sürekli kükürt dioksit atılmıştır. Bu nedenle çevre kirlenmesi had safhaya varmıştır. Ayrıca çok değerli sülfirik asit üretimi gerçekleşmemiştir.

Geçtiğimiz Ocak, Şubat aylarında genel müdür Mehmet Erdemir AID ile temasa geçmiş ve işi bu kanalla almış olan McKee firmasının fabrikayı çalışır hale getirilmesi konusunda uyarılmasını istemiştir. Ayrıca McKee firmasına montaj ve imalat hatalarından doğan arızaları gidermek zorunda oldukları bildirilmiştir. Yabancı firmadan gelen cevapta ise **Ücret karşılığı** iki uzmanın gönderilebileceği belirtilmiştir.

Bu sıralarda ABD'de McGraw Hill'in yayınladığı Engineers Mining Journal dergisinin Mart 1975 sayısında McKee'nin kurduğu ve çalışmaz halde bıraktığı Samsun Bakır İzabe tesisleriyle ilgili makalenin yayınlanması da McKee firması tarafından önlenmiştir.

Eski Genel Müdür Mehmet Erdemir'in belirttiğine göre Samsun'daki fabrikada çalışan mühendisler ve teknisyenler Şubat, Mart ve Nisan aylarındaki yoğun çalışmalarıyla fabrikayı çalışır duruma getirmişlerdir. 1 Mayıs'ta tekrar üretime geçilmiş ve ilk kez bu ay sonuna kadar rekor seviyede 2069 ton bakır üretimi gerçekleştirilmiştir. 1974 yılındaki toplam üretimin 10.800 ton olduğu gözönüne alınırsa yerli teknik elemanların başarısı küçümsenemez. Bugün aynı teknik elemanlar üretime doğrudan katkı sağlayan kalifiye işçilerle birlikte fabrika tel örgülerinin dışında haklarına kavuşmayı beklemektedirler.

Fabrika'nın çalışır hale gelmesi ayrıca büyük çaba harcayan KBİ Genel Müdürü Mehmet Erdemir'de MC iktidarının kıyımına uğrayarak 12 Haziran'da görevinden alınmıştır.

KBİ SAMSUN İZABE TESİSLERİNDE GELİŞEN OLAYLAR

Kısaca tanımını yapmaya çalıştığımız KBİ'nin Samsun Bakır İzabe Tesisleri'nde 706 işçi 30 kadar mühendis ve 10 kadar teknisyen çalışmaktaydı. Ancak kuruluşundan bu yana işletmede garip bir personel politikası takibedilmiş, değişen siyasal koşullara bağlı olarak, sık sık yönetici kadro değiştirilmiş, işletme içindeki teknik eleman ve bürokrat kadrolarda da ardı arkası kesilmeyen bir sirkülasyon varolmuştur. Bu durum belli bir huzursuzlukla birlikte, beraberinde yetki ve sorumluluk belirsizliklerini de getirmiş, yöneticilerin, «genç işletmenin doğal problemleri» diye nitelendirdikleri ama aslında normalin üstünde seyreden atamalar (2 senede 48 mühendis değişmiştir) elemanların birçoğunu tedirgin etmiştir.

İşletmeye bir sene kadar önce Dünder Turhan isimli bir maden mühendisi, müdür olarak tayin edilmiştir. Kişisel çıkarları yönündeki hareketleri, örneğin işletmenin sosyal olanaklarını kişisel amaçlarla kullanmasına karşılık işçilerin basit ve masum isteklerine karşı çeşitli zorluklar çıkarması, fabrika izabe ünitesindeki kurutucunun levhaları bozulduğunda 55.000 liraya işletme mekanik atölyesinde imâl etme seçeneğine karşılık 285.000 liraya kişisel dostluğu olan bir firmanın müteahhitliğini tercih etmesi, mühendislerle sürekli anlaşmazlığı ve benzeri birkaç olay huzursuzluğu artırıcı nitelikte olmuştur. Müdür ve yüksek maaşlı idareci personel ile mühendis, teknisyen, işçi arasındaki ilişkiler gerginleşmiştir.

Yukarıda anlatılanlardan, işçi-işveren ve işveren-teknik eleman ilişkilerinin huzursuzluk yaratıcı niteliğe dönüşmesinin nedeni olarak ekonomik ayrıcalıkları gösterdiğimiz anlaşılmamalıdır. Temel nedenler kanımızca siyasi olup, daha geniş boyutlarda düşünülmelidir. 17 mühendis ve 429 işçinin işten atıldığı olaylar şöyle gelişmiştir :

İşletmenin kuruluşundan bu yana yetkili sendika, şube başkanlığını Nerim Yula'nın yaptığı Çağdaş Metal-İş sendikasıdır. İcraatı incelendiğinde, bunun ilerici görünmeye çalışan (!) bir sarı sendika niteliğinde olduğu ve yönetmeliğinin mühendislere kapalı olduğu anlaşılmıştır. Bazı kaynaklara göre fabrikaya işçi alındığı zamanlarda işlemler sendikadan geçmekte, bu arada «giriş ücreti» olarak işçi adaylarından kişi başına yerine göre 4-7 bin lira alınmıştır. İşçilerin büyük çoğunluğu sendikadan ve yöneticinin davranışlarından hiç memnun değildir. Zaman zaman sendikacılar tarafından sergilenen çirkin davranışları örneklemek mümkündür.

Huzursuzluk alabildiğine boy atarken, bundan 13 ay önce (Temmuz 1974) DİSK'e bağlı Maden-İş sendikası işletmede örgütlenme çalışmalarına başlamış ve kısa zamanda büyük bir çoğunluk kazanmıştır. Aynı zamanda mühendis ve diğer teknik elemanlara da açık olan Maden-İş sendikasına karşı işverenin antipatisi (kendilerinin ve sendikanın niteliğinden dolayı) açıkça ortaya konmuş, Maden İş'e girenlerin tekrar Çağdaş Metal-İş'e girmeleri istenmiştir. Tüm teknik elemanlar ve işçiler üzerinde özellikle yeni müdür Dünder Turhan'ın atanmasından sonra bu amaçla yapılan baskılar çoğalmış, işçiler Çağdaş Metal-İş'in yapacağı toplu sözleşme haklarından yararlanılmamak, işten atılmak gibi maddi baskılarla zorlanırken, Çağdaş Metal-İş'e geçtikleri takdirde avantajlı ünitelerde çalıştırılacakları, gece vardiyası konusunda «anlayışla» karşılanacakları söylenerek yöneticiler,

sendikacılar ve Çağdaş Metal-İş'e bağlı işçiler tarafından sendika değiştirmeleri istenmiştir. Mühendis ve diğer teknik elemanlara da fabrika yetkililerinin «arkadaşça tavsiye» dedikleri yöntemlerle aynı baskılar yapılmış, bir mühendis dövülmek istenmiş hattâ üzerine araba sürülmüştür. Bu tür davranışlar anlatılırken Dünder Turhan'ın yanında, Genel Müdür muavini Hasan Kozanoğlu ve idarî işler müdürü Muhsin Erdem de sayılmaktadır. Son zamanlara doğru işçiler arasında işten atılacaklarına dair söylentiler yaygınlaşmış ve Maden-İş'e bağlı üyeler arasında iş güveninin yokluğu dolayısıyla huzursuzluk iyice artmıştır.

Bu arada gittikçe güçlenen Maden-İş'e karşı Kurt başı antetli kağıtlara bildiriler yazan Nerim Yula'nın şube başkanlığını yaptığı Çağdaş Metal-İş sendikası yeni tertipler tezgâhlamışlardır. Geçen ilkbaharda Genel Müdür Mehmet Erdemir'le görüşen sendika yetkilileri mühendislerin Maden-İş sendikasıdan çıkmaya zorlanmalarını, o sırada durdurulan işçi alımına tekrar başlanmasını, ve böylece İşletme Müdürü Dünder Turhan'la işbirliği içinde olduklarından kendi görüşlerine göre işçi alabileceklerini belirtmişlerdir.

Bu girişimlerin sonuç vermemesi üzerine sendikanın Şube Başkanı Nerim Yula 16.4.1975'te Başbakan Süleyman Demirel'e bir telgraf çekerek Disk'e bağlı mühendislerin işçilere baskı yaptıklarını (!) belirterek durumun önlenmesini istemiştir. Konu Başbakanlıkça KBİ Genel Müdürü Mehmet Erdemir'e iletilmiştir. Genel Müdür yaptığı inceleme sonunda verdiği cevapta söz konusu mühendislerin yasal olarak kurulmuş bir sendikaya yasal haklarını kullanarak girmekten başka bir hareketlerinin görülmediğini bildirmiştir. (Bkz. Belge 1, 2)

B E L G E 1

s-131-samsun. 2220 40 16 4 12 45

093751

elt.sayın:suleyman demirel basbakan ankara

disk'e bağlı mühendisler karadeniz bakır ısl. a.s. de çalışan işçilere yoğun baskı yapmaktadırlar bu durumun önlenmesi için gerekli ataka ve emrin ilgililere verilmesini rica ederiz

cağdaş metal-ış başkan nerim yula

İlerici (!) görünüp egemen çevrelerle birlikte Maden-İş'in Samsun'da örgütlenmesini engellemeye çalışan Çağdaş Metal-İş'in yaptığı geçen toplu sözleşmede sendikanın niteliğini belirten ilginç maddeler vardır. Bunlardan birinde işçilerin tutukluluk hali ile ilgili şu hükümler bulunmaktadır.

- İşçi herhangi bir nedenle tutuklanırsa 6 ay izinli sayılacaktır.
- Tutukluluk nedeni trafik suçu ise izin süresi sınırsız olacaktır.
- İdeolojik nedenle (?) tutuklanmalar halinde ise işçi izinsiz sayılacaktır.